

Sygn. akt I UK 263/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania A.P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.

o prawo do renty rodzinnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 listopada 2019 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 stycznia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

1. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1 i oddała apelację,

**2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.
na rzecz adw. M.J.C. 240 zł tytułem kosztów pomocy prawnej
udzielonej skarżącej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzjami z 5 czerwca 2015 r. odmówił A.P. prawa do renty rodzinnej po zmarłych rodzicach, gdyż całkowita niezdolność do pracy powstała u niej, w okresie gdy nie pobierała nauki w szkole

(art. 68 ust. 1 pkt 2 w związku z pkt 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, dalej „ustawa”).

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z 18 lipca 2017 r. zmienił decyzję pozwanego i przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rodzinnej od kwietnia 2015 r. do 30 kwietnia 2020 r. Na podstawie opinii biegłych ustalił, że wnioskodawczyni (ur. 10 stycznia 1981 r.) jest całkowicie niezdolna do pracy a niezdolność do pracy powstała w 1999 r., kiedy kontynuowała naukę w Liceum dla Dorosłych. Po apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 30 stycznia 2018 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie. Wskazał, że poza sporem pozostawało, iż leczenie psychiatryczne ubezpieczonej rozpoczęło się hospitalizacją trwającą od 13 lipca 1999 r. do 2 września 1999 r., przy czym z dokumentacji medycznej wynika, że wcześniej nie była leczona psychiatrycznie. Wnioskodawczyni była uczennicą Państwowej Szkoły Muzycznej od 1 września 1994 r. do 2 listopada 1998 r., przy czym od drugiego semestru do końca roku szkolnego 1997/98 była urlopowana. Zatem od 3 listopada 1998 r. utraciła status ucznia. Słuchaczem Liceum dla Dorosłych była dopiero od 1 września 1999 r. do 16 czerwca 2000 r. i od 1 września 2001 r. do 28 kwietnia 2005 r. Nie została zatem spełniona przesłanka prawa do renty rodzinnej z art. 68 ust. 1 pkt 2 w związku z pkt 3 ustawy, gdyż ubezpieczona nie kontynuowała nauki w szkole w okresie od 3 listopada 1998 r. do 31 sierpnia 1999 r. Skoro rozpoczęcie leczenia psychiatrycznego nastąpiło 13 lipca 1999 r., to nieprecyzyjne ustalenie Sądu Okręgowego, iż „niezdolność do pracy powstała w 1999 r., kiedy to A.P. podjęła leczenie psychiatryczne”, nie mogło być uznane za podstawę do przyjęcia, że wypełnione zostały przesłanki prawa do renty rodzinnej.

W skardze kasacyjnej ubezpieczona zarzuciła naruszenie art. 68 ust. 1 pkt 2 w związku z pkt 3 ustawy przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, iż nie kontynuowała nauki w szkole w dniu pierwszej hospitalizacji, czego wymaga wskazana regulacja i w związku z tym uznanie, iż nie zostały wypełnione przesłanki prawa do renty rodzinnej wynikające z ustawy i w konsekwencji nieprzyznanie jej tego świadczenia, podczas gdy prawidłowa wykładnia, cel przepisów ustawy oraz orzecznictwo wskazują, że ubezpieczona spełnia przesłanki wynikające z ustawy do przyznania jej dochodzonego świadczenia.

Pozwany wniósł o nieprzyjęcie skargi do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut skargi kasacyjnej uzasadnia jej wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty.

1. Rację ma skarżąca, że Sąd Apelacyjny zawęził przesłankę prawa do renty rodzinnej, gdyż z art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy nie wynika warunek, że całkowita niezdolność do pracy ma powstać wyłącznie w czasie nauki w szkole. Norma jest szersza, gdyż dziecko ma prawo do renty rodzinnej bez względu na wiek, gdy stało się całkowicie niezdolne do pracy „w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2” art. 68 ust. 1 ustawy. W tym przypadku chodzi o okres do ukończenia nauki w szkole, nie dłuższy niż do osiągnięcia 25 lat życia. Regulacja ta nie zastrzega, że nauka w szkole nie może być przerwana, czyli, że ma być kontynuowana koniecznie rok po roku. Prawo do renty rodzinnej nie spełnia się, gdy całkowita niezdolność do pracy powstanie po zakończeniu nauki, ale nie jest wykluczone, że całkowita niezdolność do pracy powstanie w przerwie między kolejnymi etapami nauki, rozdzielonymi nawet okresem pracy. Ważne jest aby kolejny etap nauki był rozpoczęty przed osiągnięciem 25 lat życia i aby dziecko zmierzało do ukończenia nauki. Do takiej wykładni odwołał się Sąd Najwyższy w wyroku z 30 listopada 2016 r., III UK 25/16. Wskazał, że prawo do renty rodzinnej bez względu na wiek przysługuje dziecku, które pomimo całkowitej niezdolności do pracy powstałej przed 25 rokiem życia zmierzało do ukończenia nauki, choćby proces ten nie był nieprzerwany - art. 68 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy. Wobec osób dorosłych, o których mowa w art. 68 ust. 1 pkt 3, okres powstania całkowitej niezdolności do pracy ma przypadać na czas do ukończenia nauki w szkole, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia. Na przyjęcie takiej koncepcji wskazuje wprost brzmienie art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy *in fine* mówiące o okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2. Stwierdził ponadto, że uzyskanie przez dziecko prawa do własnej renty z tytułu niezdolności do pracy powstałej w związku z zatrudnieniem w czasie kontynuowania nauki nie wyklucza nabycia prawa do renty rodzinnej, jeżeli

dziecko stało się całkowicie niezdolne do pracy przed ukończeniem 25 roku życia. Prawa do obydwu tych rent pozostają w zbiegu (art. 68 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 95 ust. 1 ustawy).

2. Różne mogą być przyczyny sytuacji, w których dziecko nie kontynuuje nieprzerwanie nauki i przepis art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy nie wymaga ich ustalenia. Regulacja z art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy ma to na uwadze, jako że znaczenie ma sam okres, w którym dziecko zmierza do ukończenia nauki w szkole i wystąpienie w tym czasie całkowitej niezdolności do pracy. Sedno regulacji wyraża się w tym, że decyduje wówczas całkowita niezdolność do pracy jako przesłanka ochrony ubezpieczeniowej (bez względu na wiek).
3. Renta rodzinna zabezpiecza wówczas niemożność samodzielnego wypracowania okresu ubezpieczenia wystarczającego do uzyskania zwykłego świadczenia (emerytalnego lub nawet rentowego). Z kolei granica 25 lat jest społecznie i prawnie uzasadniona jako okres, w którym przyjmuje się, że dziecko może się uczyć w szkole dla własnego rozwoju i przygotowania zawodowego. Renta rodzinna zastępuje wówczas świadczenie alimentacyjne od nieżyjącego rodzica dziecka, którego nie można by było mu odmówić, tylko dlatego, że kontynuuje naukę w szkole, nawet z przerwami przed ukończeniem 25 roku. Prawo do renty rodzinnej obejmuje dzieci, co do których na zmarłym ubezpieczonym ciążył ustawowy obowiązek ich utrzymywania, a które ze względu na pobieranie nauki nie mają możliwości czynienia tego samodzielnie.
4. Nawet gdyby poprzestać na wykładni organu rentowego, to nie można nie zauważyć, że przyczyną przerwy w kontynuowaniu przez skarżącą nauki była niezdolność zdrowotna łączona z hospitalizacją. Wszak ustalono, że kolejny etap nauki (w Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych) rozpoczęła 1 września 1999 r. Wcześniej, w II semestrze roku szkolnego 1997/1998 była urlopowana z przyczyn zdrowotnych. Nie można zatem twierdzić, że nawet przy tak rygorystycznej wykładni nie był to okres „usprawiedliwionej” przerwy w kontynuowaniu nauki. Zamiar dalszej nauki był zaś wyraźny i trwały, czego dowodzi pobieranie jej w kolejnych latach w Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych – do 28 kwietnia 2005 r. Niezrozumiałe (niesprawiedliwe) byłoby

uznanie za negatywną przesłankę prawa do renty rodzinnej wystąpienia nawet nagłej całkowitej niezdolności do pracy w okresie krótkiej przerwy w nauce, a kontynuowanej jeszcze przez kilka lat po powstaniu tej niezdolności przed osiągnięciem 25 lat życia.

5. Traci zatem na znaczeniu zarzut braku precyzyjnego ustalenia, którego dnia 1999 r. skarżąca stała się całkowicie niezdolna do pracy, skoro nie można pomijać, że niezdolność wynikała z określonych schorzeń psychicznych. Istotne jest przy tym, że skarżąca kontynuowała nadal naukę w szkole. Spełniały się zatem przesłanki prawa do renty rodzinnej z art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy.
6. Prawidłowe było zatem rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w tej sprawie. Sprawa na tym etapie została dostatecznie wyjaśniona do rozstrzygnięcia. Ogólne zarzuty apelacji nie były wystarczające do podważenia ustaleń stanu faktycznego. Kwestionowały głównie wykładnię i zastosowanie prawa materialnego. Zapatrywanie pozwanego podzielił Sąd Apelacyjny. Nie było to prawidłowe, gdyż prawa do renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy nie warunkuje sytuacja, w której całkowita niezdolność do pracy u dziecka powstaje tylko w czasie pobierania nauki w szkole. Może wystąpić również w czasie przerwy w pobieraniu nauki przed osiągnięciem 25 lat życia.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁶ k.p.c.).

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, jednak przy uwzględnieniu warunku określonego w § 6 rozporządzenia z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

as